

*Кажани України та суміжних країн
Праці Теріологічної школи
Випуск 3, 2002*

© Лена Годлевська (с. 85–94)

*Bats of Ukraine and adjacent countries
Proceedings of the Theriological School
Volume 3, 2002*

© Lena Godlevska (p. 85–94)

РОЗДІЛ V. ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ

*Наведено стислі описи видів кажанів, включаючи
інформацію про розповсюдження видів на території України
в літній і зимовий час та показники рясності.*

Chapter V. Descriptions of species (by Lena Godlevska)

*Short descriptions of bat species are considered,
including the information on their winter and summer distribution
at the territory of Ukraine, as well as their abundance.*

Загальні зауваги

Нариси підготовлено за єдиною схемою і розміщено у систематичному порядку. Більш детальну інформацію щодо окремих видів можна знайти у оглядах хіроптерофауни України і суміжних територій, до яких відносяться праці Кузякіна [59], Абеленцева і Попова [1], Стрелкова [83], Крочка [58]. За останні кілька років з'явилися нові дані щодо фауни кажанів окремих регіонів, узагальнені у збірках “Європейська Ніч кажанів в Україні '98” [16], “Савці України під охороною Бернської конвенції” [82] і “Міграційний статус кажанів України” [68]. Для ряду видів опубліковано огляди їх знахідок в Україні, а саме: для підковиків [52, 135], широкоуха [45], пергача північно-го та довгоухої нічниці [57, 76] та ін. [54].

Мапи підготовлено на основі чисельних літературних джерел з урахуванням уточнень, що запропоновані І. Загороднюком в результаті перевизначення наявного в Україні усього наявного колекційного матеріалу [34, 134, 137], а також результатів теренових досліджень авторів цього зведення та усних повідомлень колег. Певні труднощі представляє картування знахідок морфологічно близьких видів, яких до недавнього часу розглядали як один вид (вусаті нічниці, вухані тощо): прийняті тут погляди на їх поширення та відносну чисельність базуються переважно на колекційних зразках. Для окреслення знахідок видів групи *M. mystacinus/brandtii*, крім аналізу українських колекцій [25, 136], використано працю Стрелкова [83].

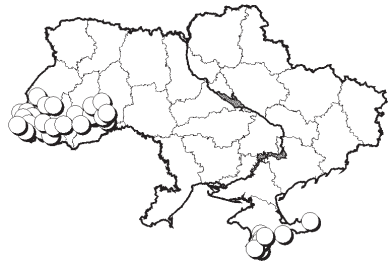
Підковики та довгокрили (*Rhinolophus et Miniopterus*)

Підковик малий (*Rhinolophus hipposideros*)

Літування. В Закарпатті, Поділлі, Криму оселяється в різноманітних підземеллях, гротах, на горіщах. Виводкові колонії невеликі, до декількох десятків самиць.

Зимівля. Зимовими сховищами слугують різноманітні підземні порожнини з температурою близько 10°C. Гібернуючі тварини розташовуються поодинокі або групами до кількох десятків особин, що висять на відстані 7–15 см один від одного.

Рясність. Чисельний. На Поділлі є домінантом зимових печерних угруповань.

Підковик великий (*Rhinolophus ferrumequinum*)

Літування. Відомий з Закарпаття та Криму. Оселяється в каменоломнях, печерах, гротах, на горищах. Формує колонії кількістю до кількох сотень особин, в яких особини частіш за все розташовуються на відстані кількох сантиметрів одна від одної.

Зимівля. Під час гібернації використовують виключно підземні сховища з досить високими показниками температури. Зимові скупчення нараховують до кількох сотень особин. Розташовуються під час гібернації поодиноці, нещільними групами або досить щільно (1–2 см) один біля одного.

Рясність. Відносно чисельний вид, зустрічається регулярно. В Криму вид є одним з домінантів зимових печерних угруповань.

Підковик південний (*Rhinolophus euryale*)

Літування. Загалом знахідки виду можливі в Криму. В інших частинах ареалу літні звички подібні до звичок великого підковоноса.

Зимівля. Під час зимівлі використовує печерні сховища.

Рясність. З території України відома лише 1 сумнівна знахідка у Карадазі.

Підковик Мегеля (*Rhinolophus mehelyi*)

Літування. Достовірних знахідок на території України немає, але можливі. В інших частинах вид надає перевагу передгірним територіям, оселяючись у підземеллях та на горищах. Материнські колонії — десятки або сотні особин.

Зимівля. Під час гібернації зустрічається в різних печерних сховищах.

Рясність. В Україні відома лише одна вказівка [15] на знахідку в Криму.

Довгокрил звичайний (*Miniopterus schreibersii*)

Літування. Гроти, печери та каменоломні Закарпаття та Криму. Літні скупчення були представлені багатотисячними колоніями.

Зимівля. Осілий; для закарпатських популяцій відомі локальні міграції. На зимівлі оселявся в печерах і штучних підземеллях. Невідомим залишився міграційний статус кримських популяцій.

Рясність. На початку ХХ ст. відомий як вид, що утворював багатотисячні колонії. За останні 10 років в Україні не відмічений.

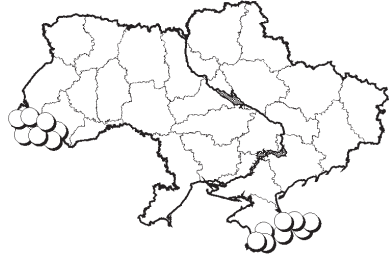
Нічниці (*Myotis et Leuconoe*)

Нічниця гостровуха (*Myotis blythii*)

Літування. В Україні відомий з Закарпаття та Криму. Літні скупчення нараховують від десятків до багатьох сотень особин, у печерах, каменоломнях, гротах, на горищах. Утворює мішані колонії з *Myotis myotis*.

Зимівля. Осілий вид, окремі популяції здійснюють невеликі сезонні міграції. Зимують у печерах і штучних підземеллях.

Рясність. Звичайний вид.

Нічниця велика (*Myotis myotis*)

Літування. Поширений на заході України. Літні скупчення нараховують від десятків до багатьох сотень особин, розташовуються у печерах, каменоломнях, скельних щілинах, гротах, на горищах. Утворює мішані колонії з *Myotis blythii*.

Зимівля. Осілий вид, що подекуди здійснює порівняно невеликі сезонні міграції. На зимівлі зустрічається в підземеллях, де може утворювати значні скупчення.

Рясність. В межах території свого розповсюдження — звичайний вид.

Нічниця довговуха (*Myotis bechsteinii*)

Літування. Одиночних особин виявлено в печерах та дуплах дерев Хмельниччини, Закарпаття, Тернопілля. Можливі знахідки в інших областях Придністров'я.

Зимівля. Одиноких особин знайдено в підземеллях Львівщини, Тернопілля, Закарпаття та Івано-Франківщини.

Рясність. Рідкісний вид. В Україні відомо лише близько 20 знахідок.

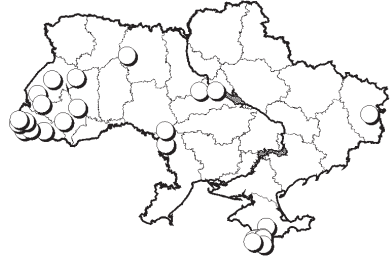

Нічниця війчаста (*Myotis nattereri*)

Літування. Нечисленні знахідки охоплюють більшість регіонів України. Літні сховища — дупла дерев, печери.

Зимівля. На зимівлі поодиноких особин знайдено на Львівщині і Закарпатті.

Рясність. Рідкісний вид, в Україні відомо 32 реєстрації. Всі знахідки, за одним винятком, представлені одиночними особинами.

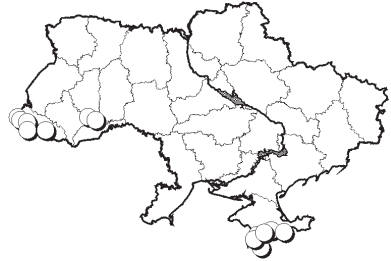

Нічниця триколірна (*Myotis emarginatus*)

Літування. Знайдений в Закарпатті, Буковині, Криму. Відомі материнські колонії, схильні до оселення з підковоносом великим. Сховища — горища, гроти, печери.

Зимівля. Взимку знайдений в Закарпатті та Буковині у природних і штучних підземеллях. Всі знахідки — поодинокі особини.

Рясність. Рідкісний вид, відомо лише близько 20 реєстрацій.

Нічниця північна (*Myotis brandtii*)

Літування. Оселяється в різних частинах будівель, в дуплах.

Зимівля. Осілий вид, на зимівлю оселяється в природних та штучних підземеллях.

Рясність. Відомо кілька знахідок в Карпатах, Львові та Поділлі. Чисельність низька.

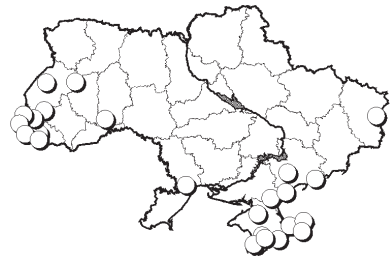

Нічниця вусата (*Myotis mystacinus*)

Літування. На сьогодні знахідки охоплюють південь України. Оселяється в різних частинах будівель, дуплах.

Зимівля. Осілий вид, на зимівлі зустрічається в природних та штучних підземеллях.

Рясність. Розповсюджений вид: ареал типової форми займає захід України, а форми *aurascens* — південний схід.

Нічниця водяна (*Leuconoe daubentonii*)

Літування. Зустрічається по всій території України, крім Криму. Оселяється в підземеллях, дуплах, на горищах. Літні скупчення – декілька десятків особин. У розповсюдженні пов'язана з водоймами. Поліє в придатному шарі повітря.

Зимівля. Осілий вид, зимує в різних підземеллях з високими показниками вологості.

Рясність. Звичайний вид.

Нічниця довгонога (*Leuconoe sarcasinii*)

Літування. Оселяється в природних та штучних підземеллях, скельних тріщинах. Поліє над водою. **Зимівля.** Зимує у різноманітних підземних порожнинах. **Рясність.** В Україні знахідок немає, найближчі — в західній Румунії.

Нічниця ставкова (*Leuconoe dasycneme*)

Літування. Відомі знахідки в Україні свідчать про оселення виду в дуплах, підземеллях. Великі літні скупчення невідомі. Материнські колонії можуть нараховувати кілька десятків особин (в інших частинах ареалу — сотні). Прив'язана до водойм.

Зимівля. Осілий вид, зимує в різних підземеллях, поодинокі.

Рясність. Рідкісний вид.

Вухані та широковухи (*Plecotus et Barbastella*)

Вухань бурій (*Plecotus auritus*)

Літування. Поширений по всій Україні. Селиться в дуплах, дуплянках, різних частинах будівель.

Зимівля. Зимує у місцях літування, може зустрічатися у дуже холодних частинах підземель та у щілинах будівель.

Рясність. Нечисельний вид, проте реєструється регулярно.

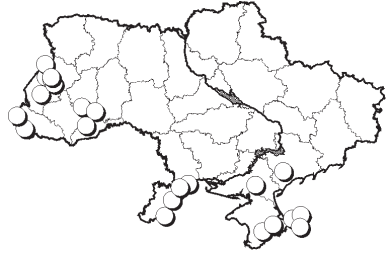

Вухань австрійський (*Plecotus austriacus*)

Літування. Вид виявлено на території Закарпаття, Прикарпаття, Поділля, Криму й степовій Україні. Оселяються звичайно в дуплах, дуплянках, різних частинах житлових будівель, сховищах печерного типу.

Зимівля. Гібернує поблизу місць літнього оселення, в підземеллях. Часто виявлений з вуханем бурим.

Рясність. Звичайний, нечисельний вид.

Широковух європейський (*Barbastella barbastellus*)

Літування. Знайдено у печерних сховищах, скельних тріщинах, на горищах і в дуплах на території західної та центральної України, Криму. Літні знахідки представлені одиночними особинами або групами до 10 особин.

Зимівля. Осілий вид. Зимує в різного роду підземеллях, іноді на горищах.

Рясність. Вид доволі регулярно зустрічається, проте його чисельність невисока.

Вечірниця (*Nyctalus*)

Вечірниця мала (*Nyctalus leisleri*)

Літування. Знайдений по всій Україні, в степу тільки на прольоті. Сховища — дупла, дуплянки. Літні скупчення — до кількох десятків особин. Утворюють мішані колонії з іншими вечірницями та нетопирами.

Зимівля. Мігрує за межі України. Пізньосінні та весняні знахідки в Криму дозволяють припустити зимівлю на півострові.

Рясність. Розповсюджений по всій Україні, але не чисельний.

Вечірниця руда (*Nyctalus noctula*)

Літування. Вид знайдено по всій території України. Сховища — дупла, горища.

Часто утворює мішані колонії з іншими видами. Літні колонії — до кількох сот особин — добре чути у сутінках на віддалі.

Зимівля. Мігруючий вид. Відмічено формування осілих популяцій (в Харкові, Києві, Закарпатті, Криму), що тісно пов'язані з урбанізованими ландшафтами.

Рясність. Звичайний вид природних та урбанізованих ландшафтів України.

Вечірниця велетенська (*Nyctalus lasiopterus*)

Літування. Зустрічається по всій Україні, крім західних областей. Сховищами часто слугують дуплясті дерева, де він утворює мішані колонії з іншими видами вечірниць і нетопирів. Інколи заселяє будівлі.

Зимівля. Мігруючий вид. Зимові знахідки в Україні невідомі.

Рясність. В Україні лише ~ 15 знахідок.

Нетопири (*Pipistrellus et Hypsugo*)

Нетопир білосмугій (*Pipistrellus kuhlii*)

Літування. Донедавна дуже рідкісний в Україні вид. Останнім часом зареєстрований на лівобережній Україні та Придніпров'ї. Сховища — різні частини будівель.

Зимівля. Представлений осілими популяціями, що тісно пов'язані з урболандшафтом. Зимуює поодиночі або невеликими групами.

Рясність. Припускається [35], що вид стає звичайним для фауни України.

Нетопир лісовий (*Pipistrellus nathusii*)

Зимівля. Мігруючий вид. У Закарпатті відомі зимові знахідки в будівлях.

Літування. Зустрічається по всій Україні. Селиться в дуплах, на горищах. Скупчення — від десятків до кількох сот особин. Утворює мішані колонії з іншими видами нетопирів та вечірниць.

Рясність. Влітку звичайний вид.

Нетопир карлик (*Pipistrellus pipistrellus*)¹

Літування. Влітку поширений по всій Україні. Утворює літні скупчення чисельністю до кількох сотень особин. Селиться в дуплах, на горищах, за обшивкою будівель, в дуплах, під відсталою корою.

Зимівля. Мігруючий вид. Відомі поодинокі зимові знахідки в будівлях на території Закарпаття та у Криму. За межами України зимує в підземеллях.

Рясність. Влітку звичайний вид для природних і урбанізованих ландшафтів.

Нетопир гірський (*Hypsugo savii*)

Літування. В Україні відомий тільки за знахідками в Криму. Сховища — горища та скельні тріщини.

Зимівля. Зимових знахідок немає. Дані щодо міграційного статусу виду відсутні.

Рясність. Чисельність в Україні дуже низька. За весь період досліджень відомо лише близько 3–4 реєстрацій.

¹ Цей вид тут описується у традиційному обсязі, тобто включаючи його обидва види-двійники, *Pipistrellus pipistrellus* та *Pipistrellus pygmaeus* (= *mediterraneus*). В теренових умовах за морфологічними ознаками ці види не розрізняють. — Прим. ред.

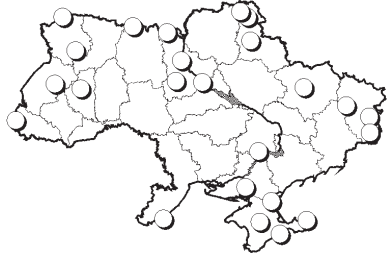
Лилики та пергачі (*Vespertilio & Eptesicus*)

Лилик двоколірний (*Vespertilio murinus*)

Літування. Літні скупчення – декілька десятків особин. Оселяється в будівлях, скельних тріщинах, рідше, в дуплах. Утворює мішані колонії з іншими видами.

Зимівля. Останнім часом відмічено формування осілих популяцій в урболандшафті. Пізньої осені в містах можна спостерігати територіальну поведінку самців, що літають на значній висоті і видають короткі потужні “тцик” на частоті ~ 14 кГц.

Рясність. Розповсюджений і досить звичайний по всій території України вид.

Пергач пізній (*Eptesicus serotinus*)

Літування. Поширений по всій Україні. Оселяється в різних частинах будівель, щілинах, дуплах дерев, під корою тощо.

Зимівля. На зимівлі вид знайдено в різних областях України, використовує горища, димоходи, інші частини будівель, а також підземні сховища.

Рясність. Звичайний вид, поширений та чисельний по всій Україні.

Пергач північний (*Eptesicus nilssonii*)

Літування. Відомі знахідки з Волинської, Львівської, Закарпатської, Івано-Франківської та Полтавської областей. Цілоком можливі знахідки в інших областях Полісся. Літні знахідки представлені одиночними особинами, що використовували різноманітні щілини будівель та горища.

Зимівля. На зимівлі в Україні не виявлено.

Рясність. Дуже рідкісний вид.

